

**Акмеологічні аспекти творчого саморозвитку майбутніх
вихователів дітей дошкільного віку**

У статті розглядаються акмеологічні аспекти професійного саморозвитку майбутнього фахівця дошкільної освіти. Основним акмеологічним аспектом є акмеологічна культура. Надано стислу характеристику її складових, а також роз'яснено основні шляхи підвищення рівня акмеологічної культури майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток освіти в Україні, інтеграція в освітній європейський простір вимагає кардинальних змін в усіх ланках освіти і тому реформування вищої педагогічної освіти обумовлене світовими тенденціями та принципами оновлення вищої освіти. Перехід освіти на державні стандарти вимагає від вищої педагогічної школи суттєвого удосконалення підготовки майбутніх педагогів, у тому числі працівників галузі дошкільної освіти. На сьогоднішній день сформовано нову освітню парадигму, у межах якої зазнають суттєвих змін орієнтири і пріоритети у системі вищої освіти. Пріоритетом визначено розвиток особистості, її інтересів, що відповідають сучасним напрямам суспільного розвитку. Освітній процес у педагогічних закладах вищої освіти переорієнтовується на розвиток у студентів загальної культури, а також інтегрованої, професійно зорієнтованої, наукової форми мислення [1: 5; 4: 2].

Система удосконалення професійно-педагогічної освіти у ВНЗ може бути успішно здійснена на основі акмеологічного підходу, де акмеологічна стратегія професійної освіти розуміється як проектування, планування і організація професійного досягнення майбутнього педагога, максимальне використання його особистісного і професійного потенціалу з застосуванням акмеологічних технологій (саморозвитку, рефлексивного та інших). У досягненні професіоналізму як «акме» відбувається розширення кола інтересів і зміна системи потреб; актуалізація мотивів професійних досягнень; зростання потреби в самореалізації й саморозвитку; підвищення креативності особистості; збільшується досвід, розвиваються і розширюються вміння і навички; освоюються нові алгоритми вирішення професійних завдань; підвищуються можливості креативності діяльності; відбувається розвиток професійних та особистісно-ділових важливих якостей; підвищується психологічна готовність до діяльності в різних, у тому числі ускладнених, ситуаціях, розвиваються акмеологічні інваріанти професіоналізму (А. Деркач, В. Дячков, К. Платонов та інші) [5].

Вимоги до фахової компетентності майбутнього педагога розкриваються через площину його практичної діяльності, сферу тих повноважень, що покладає на фахівця суспільство. Це питання розглянуто у працях Л. Артемової, О. Богініч, Г. Беленької та інших. Незважаючи на те, що педагогами-дидактиками проведено ряд ґрунтовних досліджень закономірностей опанування студентами педагогічних закладів вищої освіти основами фахових компетентностей, Ю. Бабанський, І. Дичківська, Т. Поніманська, Н. Гузій (шляхи оптимізації проблемного навчання); А. Богуш, М. Борщевський, С. Неверкович (професійне становлення педагога та формування його світогляду); питання оновлення системи професійної підготовки спеціалістів дошкільної освіти розроблено на сьогоднішній день недостатньо. Саме це й обумовило актуальність теми нашого дослідження: акмеологічні характеристики творчого саморозвитку майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури дає можливість зробити висновок, що система формування професійної компетентності студентів у вищому навчальному закладі може бути успішно здійснена на основі акмеологічного підходу, де акмеологічна стратегія професійної освіти розуміється як проектування, планування і організація функціонування освітньої системи, орієнтованої на професійні досягнення майбутнього педагога, максимальне використання його особистісного і професійного потенціалу з застосуванням акмеологічних технологій. [7].

Якість підготовки майбутнього спеціаліста та його готовність до виконання своїх професійних обов'язків на творчому рівні можна охарактеризувати, визначивши специфічні критерії і показники. Так, Н. Протасова зазначає, що основним механізмом педагогічної творчості є активізація особистих функцій педагога: світоглядно-мотиваційної, аналітико-рефлексивної, вибірково-інтегративної, творчо-перетворюючої та функції автономності. Провідними критеріями творчого саморозвитку майбутнього фахівця виступають акмеологічні характеристики, що обумовлюють цей процес. До них, насамперед, слід віднести особисті професійно значущі якості майбутнього вихователя дітей дошкільного віку. Ці якості, з одного боку, виступають як самостійні акмеологічні характеристики ефективності в досягненні студентом творчого професійного розвитку і вдосконалення, а з іншого боку, вони самі обумовлені рівнем розвитку акмеологічної культури, яка, у свою чергу, розглядається як інтеграційна акмеологічна характеристика. До найбільш вагомих акмеологічних характеристик слід віднести орієнтацію майбутнього фахівця дошкільної освіти на творчий саморозвиток, фахову компетентність, гуманізм, інтелект, професійне честолюбство, позитивну настанову на професійну діяльність, акмеологічну культуру.

Н. Кузьміна визначає поняття «акмеологія» як науку про якість творчої діяльності викладачів, які вивчають основи професіоналізму у сфері мистецтва, майстерності і творчості засобами освіти в будь-якому виді творчої діяльності; наука про вдосконалення, корекцію й реорганізацію творчої діяльності досвідчених фахівців».

Професійний творчий саморозвиток майбутнього спеціаліста дошкільної освіти стає більш ефективним за умови реалізації в освітньому процесі акмеологічного підходу. І. Бех зазначав, що особистісно орієнтований підхід до освітнього процесу, передбачає повноцінний інтелектуально-духовний розвиток кожного суб'єкта освітньої діяльності, його всебічну творчу самореалізацію є на сьогоднішній день найбільш актуальним. Творчість, творча діяльність майбутнього спеціаліста – це те підґрунтя, яке визначає його професійну зрілість. Особистість, яка має орієнтацію на творчий саморозвиток як у професійному, так і соціальному аспектах – це соціально зріла особистість. Творчий саморозвиток майбутнього педагога повинен бути зорієнтований на досягнення ним вершин професіоналізму в процесі освітньої діяльності, що здійснюється у закладі вищої освіти. В. Крижко, Є. Павлютенкова зазначають, що кожен майбутній педагог потенційно володіє творчими здібностями і необхідно тільки навчити його методам творчого підходу до виконання фахової діяльності. За визначенням В. Крижко, Є. Павлютенкова, творчість – це процес, яким алгоритмічно можна оволодіти, напрацьовуючи досвід, наприклад, під час педагогічної практики, виконання творчих освітніх завдань.

Реалізація акмеологічного підходу дозволяє дослідити мотиви, рушійні сили, що спонукають майбутнього фахівця прикладати зусилля з метою досягнення власних вершин професійної діяльності. А. Деркач переконаний, що акмеологія розглядає особистість студента як суб'єкта діяльності і життєдіяльності, який «розпоряджається» не лише своїми психічними здібностями, але і волею, характером для вирішення професійних і життєвих завдань ...

Успішне упровадження акмеологічного підходу в системі вищої професійної освіти стає можливим за умови реалізації наступних закономірностей і чинників: саморозвиток зрілої людини, самореалізація її внутрішнього потенціалу в процесі творчої діяльності на шляху до вищих фахових досягнень; об'єктивні і суб'єктивні чинники, що сприяють або перешкоджають досягненню професійних вершин; самоосвіта, самоконтроль, самовдосконалення, самокорекція і самореорганізація діяльності під впливом зовнішніх (державний стандарт освіти, очікування суспільства) та внутрішніх (власні інтереси, потреби і мотиви) факторів. Розвиток особистості ніколи не зупиняється на місці: вона або прогресує, або регресує.

Реалізація акмеологічного підходу у закладі вищої освіти створює умови для формування акмеологічної культури майбутнього

вихователя дітей дошкільного віку, розвитку його творчого потенціалу.

С. Бегідова, вважає, що зміст акмеологічної культури включає наступні компоненти: гуманістичний світогляд, духовно-моральну досконалість, інноваційність, професійну компетентність, професійний менталітет, творчий саморозвиток тощо. Ряд учених у своїх дослідженнях О. Бодальов, А. Деркач, Н. Кузьміна зазначають, що опануванню цього компонента культури сприяє використання наступних видів технологій вдосконалення майбутнього педагога: освітніх; самоосвітніх; інформаційних.

Розвиток інноваційності – процес формування позитивної мотивації майбутньої діяльності, а також вироблення власної педагогічної позиції. Позитивна професійна мотивація стає запорукою саморозкриття, саморозвитку студента. Інноваційність, на думку С. Бегідової, вимагає введення нових алгоритмів, моделей і технологій праці, що ґрунтуються на науковому знанні, практичному досвіді і творчому пошуку. Основу інноваційного компонента акмеологічної культури майбутнього фахівця дошкільної освіти становить здатність до творчої діяльності, активність, ризик, індивідуальний стиль діяльності, професіоналізм. Одним з провідних компонентів акмеологічної культури є гуманістичний світогляд майбутнього педагога, оскільки, за К. Крутій, гуманізм – система ідей і поглядів на людину (дитину) як найвищу цінність [5: 5]. Гуманізація створює умови для формування у майбутнього вихователя навичок емпатії, здатності до рефлексії, співробітництва як основи гуманістичної педагогіки. Професійна компетентність є підґрунтям акмеологічної культури майбутнього вихователя. Її можна розглядати як сукупність глибоких знань і практичних вмінь, що визначає результати діяльності. У процесі професійної освіти формується здатність студентів до саморозвитку і самокорекції. Професія вихователя висуває перед майбутнім професіоналом властиві їй вимоги. Заклад вищої освіти формує у майбутніх професіоналів уміння аналізувати фахові ситуації, вирішувати професійні завдання, творчо проектувати діяльність тощо. Заклад вищої освіти створює умови, що сприяють накопиченню і розвитку професійного потенціалу майбутнього вихователя, а також для формування мотиваційної сфери професіоналізму, професійного мислення, творчого відношення до обраної професії. Професіоналізм залишається на досить високому рівні тільки у разі його постійної підтримки засобами самоосвіти, самоорганізації, самоконтролю. Процес професіоналізації стає можливим лише за умови, що студент добре опанував основи акмеологічної культури, має стійку мотивацію до саморозвитку та творчого перетворення у професійній діяльності.

Досягнення позитивного результату у роботі з майбутніми спеціалістами дошкільної освіти неможливе без дотримання основних принципів акмеологічного підходу: діагностико-дослідницький

супровід особистісного зростання, аналіз системи роботи з самоосвіти; відповідність змісту прогнозованого професійного та особистісного зростання студента його потенціалу; опора на наявні досягнення; застосування різних видів мотивування і сприяння тим самим виробленню у майбутніх фахівців стійкого позитивного відношення до творчої самореалізації з метою безперервного удосконалення фахової майстерності; активізація та всебічний розвиток творчого потенціалу кожного з майбутніх вихователів на основі врахування їх особистісних особливостей. І. Бех зазначає, що саме такий підхід надає можливість здійснювати «... повноцінний інтелектуально-духовний розвиток кожної особистості, її всебічну творчу самореалізацію».

З метою подальшого удосконалення роботи з цього питання важливо поглиблено вивчити можливості мотивування молодого спеціаліста з дошкільного виховання на досягнення ним успіху у професійній діяльності, розробивши відповідну систему заохочень, а також розробити систему моніторингу динаміки професійного успіху та визначення його залежності від особистісних якостей майбутнього спеціаліста.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, акмеологічна культура студента не може бути реалізована у подальшій професійній діяльності без його систематичної роботи над собою. Фахова самореалізація молодого спеціаліста з дошкільного виховання обумовлюється рівнем попередньо сформованих у нього в процесі навчання у закладі вищої освіти професійно значимих якостей, рівнем його акмеологічної культури. Реалізація акмеологічного підходу забезпечує суб'єктові можливості досягти індивідуального акме в обраній професії завдяки творчому саморозвитку, самоактуалізації, самовиховання, самовизначення власного потенціалу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання. Монографія. — К.: Світич, 2006.
2. Волобуєва Т. Б. Самоосвітня діяльність керівника. — Харків: Вид. група «Основа», 2005. — 96 с. — (Б-ка журн. «Управління школою»; Вип. 6 (30)).
3. Деркач А. А., Кузьміна Н. В. Акмеология пути достижения вершин профессионализма. — М.: Луч, 1993.
4. Державний стандарт вищої освіти // Освіта України. — 2004. — 24 січня. — С. 2
5. Дошкільна освіта : словник-довідник : понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова. — Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2010. — 324 с. — Бібліогр.: с. 5-7. — («Словники»).
6. Дригайло С. О., Пенцова Н. В. Економічний навігатор сучасного навчального закладу: науково-методичний посібник / С. О. Дригайло, Н. В. Пенцова / за заг. ред. Л. Д. Покроєвої. — Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2017.

7. Шапаренко Х. А. Особливості формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти / Х. А. Шапаренко // Наукові записки кафедри педагогіки Харк. нац. ун-ту ім. В.Н.Каразіна : зб. наук. пр. – 2006. – Вип. XVI. – С. 251-260

*Т.К.Бакуменко
преподаватель
(Харьковская гуманитарно-педагогическая академия)
mail:tanya020365@ukr.net*

Акмеологические аспекты творческого саморазвития будущих воспитателей детей дошкольного возраста

В статье рассматриваются акмеологические аспекты профессионального саморазвития будущего специалиста дошкольного образования. Основным акмеологическим аспектом есть акмеологическая культура. Автором предоставлено краткую характеристику её составляющих, а также разъяснено основные пути повышения уровня акмеологической культуры будущих воспитателей детей дошкольного возраста.

*Т.К. Bakumenko
teacher
Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy
mail:tanya020365@ukr.net*

Acmeological aspects of the creative self-development of future nursery teachers

The article deals with the acmeological aspects of the professional self-development of the future specialist in pre-school education. The main acmeological aspect is acmeological culture. The author gives a brief description of its components and also the main ways to increase the level of acmeological culture of future nursery teachers are explained in this article.